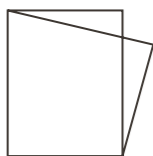

Sanne Faber, Andreas Kopp og Kirsten Lautau: Det meningsfulde historiefag. Historiebrugsdidaktik fra teori til praksis

Samfundslitteratur, 2022

Anmeldt af Marianne Axelsen Leth, lektor, Læreruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Første sætning i forfatternes forord: "Denne bog er skrevet med afsæt i vores passion for historiefaget", er nok en meget præcis formulering for deres engagement i historiefagets udfoldelse såvel teoretisk, praktisk som organisatorisk. Det er en meget engageret bog, hvor man som læser kan mærke forfatternes kvalificerede passion for både helhed og de mange forskellige dimensioner og aspekter af historiefaget. Det er smittende – også for mine lærerstuderende, der har været med til at bruge og anmelde bogen i praksis på Læreruddannelsen i Aarhus.

Bogen er henvendt til dedikerede lærerstuderende og historielærere i grundskolen og de gymnasiale uddannelser, idet forfatterne tænker historiefag og

-undervisning som et samlet forløb fra 3. klasse til 3. g. Det er en stor opgave, de har kastet sig ud i, de er klar over omfanget, men insisterer samtidig på sammenhængen og koblingen mellem de to skoleformer for at skabe netop den meningsfuldhed for eleverne, som titlen på bogen antyder. Og de insisterer på historiefagets meningsfuldhed i tilknytning til personlig og kollektiv dannelse, således at eleverne kan gå ud af skolen som dannede og handlekompetente mennesker. Historiefagets ypperste formål ser de som deltagelse i uddannelse til det fællesmenneskelige bedste. I bogen giver de indblik i deres valg af historiefagets potentialer i netop det dannelsesmæssige meningsfulde gennem et repertoire af indholdsvalg og arbejdsmetoder:

Sanne Faber, Andreas Kopp og Kirsten Lautau: Det meningsfulde historiefag. Historiebrugsdidaktik fra teori til praksis

- 1) I historiefagets potentialer til at skabe møder med det fremmede – fortidens mennesker og deres vilkår og tanker.
- 2) Historiefagets potentialer til at udvikle kritisk sans og myndiggørelse, bevidsthed om, at vi ikke blot er historieskabte, men også historieskabende og har betydning som mennesker i verden.
- 3) Historiefagets potentiale til at skabe erkendelser og reflektere over etik og moral til et fælles bedste.

I dette perspektiv sættes eleverne og deres refleksioner i centrum for undervisningen. Det er eleverne, der gennem en undersøgende tilgang til historiefagets indhold og metoder skal kunne anvende deres erkendelser til noget meningsfuldt i deres eget liv. Og det er elevernes erkendelser og lærerens opgaver med at tydeliggøre det meningsfulde signifikante ved brugbare erfaringer fra fortiden for eleverne, der er i centrum for bogen. Her kommer den anden del af bogens titel i spil: Det er historiebrugsdidaktikken, der er forfatterens didaktiske middel til at skabe meningsfulde koblinger til fortiden for eleverne. Derfor lægges der også afstand til kanontænkningen, der siden 2006 har været retningsgivende for styredokumenterne og i den historiedidaktiske debat her i landet.

I de første tre kapitler præsenterer og forklarer forfatterne deres teoretiske og didaktiske tænkning omkring historiefaget, som udgør både den teoretiske og metodiske ramme for resten af kapitlerne, der indeholder konkrete forslag til indholdsvalg og arbejdsmetoder i praksis med undervisningseksempler fra 3. klasse i grundskolen til 3. g. Selvom de

i læsevejledningen pointerer, at læseren ikke nødvendigvis skal læse bogen fortløbende, men at læsningen kan deles op tematisk efter kapitlernes inddeling, så må det kraftigt anbefales at læse de første tre kapitler i deres samlede helhed, da disse indeholder nøglen til både at forstå dannelsesperspektivet i forfatterens fagsyn og anvende de konkrete undervisningsforslag i denne dannelses- og praktisk didaktiske kontekst. Og det understreger vigtigheden af, at undervisningsfaget (og undervisningsfagene) bør forstås i uløselig sammenhæng med, ikke bare praktisk uddannelsestænkning, men også og især dannelsesstænkning og vice versa.

I kapitel 1: **Historiebrugsdidaktik – hvordan historiefaget gøres menings- og betydningsfuldt for eleverne**, præsenteres det teoretiske dannelsesgrundlag for den historiebrugsdidaktik, der danner grundlag for den konkrete historieundervisning, der præsenteres i bogen. Vi præsenteres for den teoretiske linje fra Wolfgang Klafkis kategoriale dannelsesstænkning over historiebevidsthedstænkningen og aktørperspektivet som grundakse i historiefaget med afsæt i Bernard Eric Jensens videreudvikling af historiebevidsthedstænkningen, til Jensens og forfatterens udlægning af historiebrugsdidaktikken med udgangspunkt i elevernes livsverden og den meningsfuldhed, som faget if. forfatterne bør bruges til i elevernes samfundsmæssige kontekst.

I kapitel 2: **Historiebrugsdidaktik i de gældende styredokumenter – hvordan det anvendelsesorienterede og meningsfulde fremstår i læreplanerne**, præciseres det, at styredokumenterne

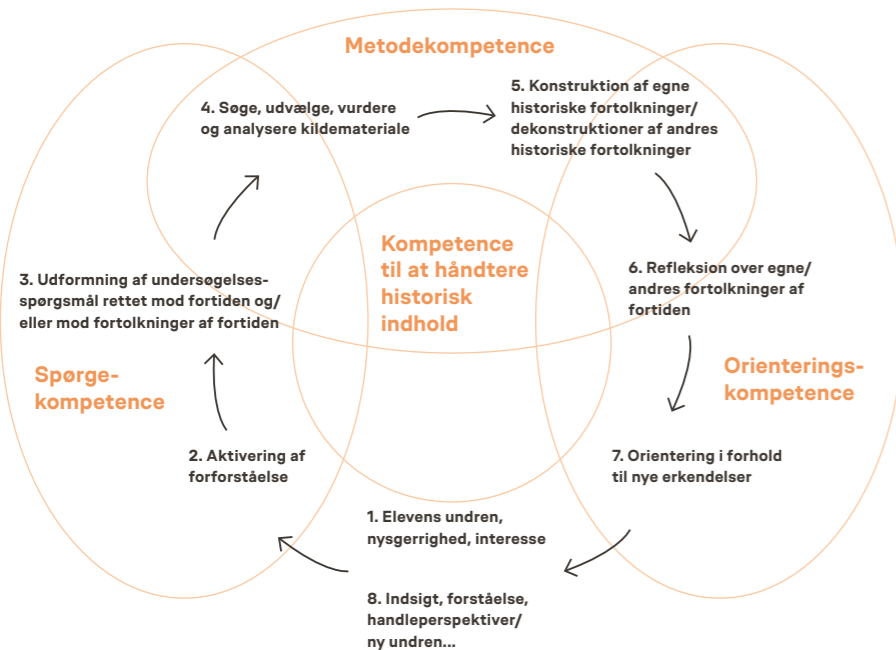
for grundskole og de gymnasiale uddannelser – netop – ikke bare er styredokumenter, men politiske styredokumenter. De er udtryk for politiske kompromiser blandt de aktuelt siddende politiske partier, dog skrevet i samarbejde med fagdidaktikere og aktører i skolepraksis. Den analytiske og praktiske adskillelse af politiske styredokumenter fra forskningsbaseret dannelses- og fagdidaktisk tænkning er en central pointe for uddannelserne af lærere til hhv. grundskole og gymnasiale uddannelser. Især diskussionerne om læreruddannelsen abonnerer for tiden på sammenknytning af uddannelse til en umiddelbar praktik- og praksisforståelse, der er karakteriseret af mangel på netop sondringen mellem politisk styret didaktik og forskningsbaserede pædagogiske og didaktiske idealer. I kapitlet her pointeres forfatterens fundament i fag- og almenvidenskabelig forskning – ikke i de uddannelsespolitiske positioner. Det er en væsentlig pointe for såvel de kommende lærere i begge skoleformer som for undervisere på læreruddannelserne og på universiteternes gymnasiefag.

I kapitel 3: **En historiedidaktisk planlægningsmodel – hvordan historieundervisning, der tager udgangspunkt i eleverne, kan udvikles og struktureres**, præsenteres den procesmodel, der henvises til og anvendes som model for de konkrete undervisningseksempler i resten af bogen og i de eksempler, der udfoldes på bogens hjemmeside. Det er en oversættelse og bearbejdning af den internationale historiedidaktikforskergruppe FUER-gruppen med base på Hamburg Universitet omkring de to tyske historiedidaktik-forskere Wolfgang Schreiber og Andreas Körber.

Især Andreas Körber er kendt i Danmark efter flere besøg og samarbejdsprojekter med danske historiedidaktikere. Denne model af otte faser forklares, bearbejdes og sammenkobles med fire kompetenceområder til denne model:

Denne model er før blevet præsenteret og bearbejdet i forskellige forenklede danske udgaver og er også blevet anvendt og diskuteret flittigt på læreruddannelserne. Denne gennemarbejdede udgave forstås og fungerer fint for mine historielærerstudierende, som også er blevet præsenteret for tidligere udgaver.

Dette hænger bl.a. sammen med, at modellen i denne bog sættes i relation til forfatterens teoretiske ståsted, som jo er blevet gennemgået først; og at modellen anvendes konsekvent som konkret didaktisk middel til at løse opgaven med at gøre historiefaget meningsfuldt for eleverne i undervisningen. Læseren præsenteres for, hvorledes teori og didaktisk model anvendes helt konkret med historisk fagligt indholdsvalg (undervisningens hvad), undervisningsmetoder (undervisningens hvordan) samt begrundelser for indholds- og metodevalg (undervisningens hvorfor).

Figur 6, s. 58: Proces- og kompetencemodel

Læseren bliver godt bekendt med modellen, kan øve sig med den på de konkrete undervisningseksempler og sætte dem i forbindelse med de overordnede teoretiske mål og idealer samt de politiske styredokumenter.

De følgende kapitler i bogen fra 4-10 består af undervisningseksempler og konkrete forslag til indholdsvalg og arbejdsmetoder efter følgende didaktiske indholdsområder:

- 4) **Sammenhængsforståelse – at forstå sig selv og sin omverden i fortid og nutid.**
- 5) **Glæden ved fortællingen – hvordan historieundervisningen kan bidrage til at udvikle elevernes forestillings-evner og fantasi.**
- 6) **Analyse af fortællinger – hvordan historieundervisningen kan bidrage til at udvikle elevernes kritiske sans.**
- 7) **Materiel kultur – hvordan genstands- og stedbaseret historieundervisning kan styrke elevers forståelse af, at de er historieskabte og historieskabende.**
- 8) **Interkulturelle kompetencer – hvordan historieundervisning kan styrke elevers forståelse af sig selv og af andre.**
- 9) **Problemorienteret projektarbejde – hvordan historieundervisning kan løse problemet med global opvarmning.**
- 10) **Innovation – hvordan eleverne kan arbejde med undersøgende og skabende historie.**

Sanne Faber, Andreas Kopp og Kirsten Lauta: Det meningsfulde historiefag. Historiebrugsdidaktik fra teori til praksis

I hvert kapitel er der følgende afsnit:

- Introduktion til, forklaringer og uddybning af det didaktiske områdes indhold og dets sammenhæng med det historiebrugsdidaktiske fundament.
- Lærers opgaver i forhold til indhold og proces- og kompetencemodellen.
- Et eller flere afsnit med idéer til praksis, hvor der også henvises videre til bogens hjemmeside, der indeholder flere konkrete undervisnings- og aktivitetsforslag.
- Afrunding af indholdsområdet.
- Opgaver til læserne.
- Anvendt og anbefalet litteratur.

Man kan altid diskutere valg af kategoriseringskriterier for didaktiske indholdsområder. Forfatterne har uden tvivl diskuteret, hvilke didaktiske kategoriseringer der skulle danne ramme for de praksisrelaterede kapitler i denne bog, og læseren kan følge begrundelsen for deres valg ud fra kapitlernes undertitler: forskellige aspekter af historiebrug for eleverne. De valgte fungerer fint i denne sammenhæng med forfatterens teoretiske og didaktiske konsekvente linje og er vel også udtryk for forfatterens egne didaktiske prioriteringer, interessefelter og spidskompetenceområder.

Her skal ikke gennemgås indholdet i alle kapitlerne, men blot knyttes nogle få kommentarer til valgene generelt. Kapitlerne fremstår sammenhængende, både som selvstændige didaktiske områder med teoretiske og konkret undervisningsmæssige frem- og tilbagekoblings-

muligheder, der yderligere kan uddybes og konkretiseres via bogens hjemmeside.

Henvisningsmuligheden gør, at kapitlerne ikke behøver at være lange detaljerede konkrete aktivitetsbeskrivelser, men kan veksle mellem præsentationer af undervisning, refleksioner over lærer- og elev-perspektiver, didaktiske begrundelser og konsekvenser, samt bokse med konkrete forslag. Samtidig giver forfatterne sig god plads til at forklare deres undervisningstænkning i de valgte områder.

En undertitel, der skinner lidt skarpt i øjnene, er: "Hvordan historieundervisning kan løse problemet med global opvarmning" – det er måske lige i overkanten af, hvad problemorienteret historieundervisning kan klare. Ikke desto mindre deler jeg fuldt og helt pointen med, at der er rigtig mange potentialer i problemorienteret projektarbejde i historie fra 3. klasse til 3. g. Sammen med kapitel 10 om arbejdet med innovationsprocesser i historieundervisningen fører forfatterne læserne og brugerne historiefaget ind i en mere tidsvarende og tiltrængt didaktisk, pædagogisk, samfunds- og individrelevant sammenhæng, hvor det bliver muligt at inddrage historiefaget i aktuelle seriøse og grundlæggende samfundsmæssige lokale og globale udfordringer som netop den globale opvarmning, de skiftende globale og lokale magtforhold, flygtninge- og krigskriser, "MeToo"- og "woke"-bevægelser, fake news og konspirationsforestillinger, med meget mere. Det er meget relevant – og opfat-

tes meget relevant og brugbart af de lærerstudierende, der har været med til at gennemprøve denne bog – at bidrage med didaktiske værktøjer, der kan gøre historiefaget relevant og brugbart som tolknings- og orienteringsredskab som kommende medborgere i stadigt mere komplicerede samfundsperspektiver.

Som før nævnt er det en stor opgave at skrive en fælles didaktikhåndbog for historiefaget i både grundskole og de gymnasiale uddannelser. Denne udgave er et kvalificeret bud på en sådan. Det er klart, at den ikke kan indeholde alle perspektiver lige skarpe for undervisning fra 3. klasse til 3. g, på trods af intention og sammenhængsforståelse af hele uddannelses- og dannelsesforløbet med faget. Det er sværest at fastholde en skarp fagdidaktisk profil og historiefaglig indholdsprofil i undervisningen fra 3.-6./7. klasse, hvor eleverne skal inviteres ind i det historiefaglige univers og, som forfatterne pointerer, ind i historiebrugsperspektivet. Netop denne introducerende del kunne godt fortjene mere opmærksomhed, men det behøver ikke at være i denne bog, der rummer såvel de introducerende som de mere komplicerede indholds-, metodiske- og didaktiske perspektiver og dimensioner af historiefaget. I mødet med praksis i historiefaget på LIA har denne bog fået en meget positiv opmærksomhed og nysgerrighed, den er blevet købt og brugt som teoretisk og praktisk læse- og opslagsbog. 'Det er ikke så ringe', som vi siger her – tværtimod.